

Plan van aanpak

voor het opstellen van het bidbook

mens en landschap opnieuw verbonden

een nieuwe vorm van langjarig landschapsbeheer in Staphorst

Landschap bij Kerkheuvel, Staphorst

In opdracht van Landschap Overijssel / Provincie Overijssel
in het kader van de Pilots Langjarig beheer

Samenwerkingsverband Pilot Langjarig beheer Staphorst

Datum: 15 juli 2018

Inhoud

1	Aanleiding voor de pilot langjarig beheer in Staphorst.....	3
2	Het plangebied in Staphorst.....	5
3	Onze ambitie en het doel waaraan wij werken.....	10
3.1	Het landschap in Staphorst: te kansrijk om verloren te laten gaan	11
3.2	Maatwerk	11
3.3	Trots op het landschap stimuleren.....	12
3.4	Zoeken naar koppelingen met andere opgaven	12
3.5	Opstellen gebiedsaanbod voor gesprek over overheidsfinanciering.....	13
4	Voorgenomen aanpak	14
4.1	Beschrijving van de voorgenomen aanpak.....	14
4.2	Voorwaarden voor succes (risico's).....	14
4.3	Stappenplan.....	15
4.4	Onderdelen van de aanpak	15
4.5	Samenwerkingsverband	16
5	Projectorganisatie	17
6	Analyse van risico's.....	18
7	Communicatieparagraaf.....	19
8	Gewenste ondersteuning	20
9	Begroting	20
10	Planning	20

1 Aanleiding voor de pilot langjarig beheer in Staphorst

Afgelopen jaar hebben diverse partners, onder regie van de provincie Overijssel, gewerkt aan een nieuwe koers voor het natuurbelief in de provincie. Dit is verwoord in het koersdocument Natuur voor elkaar, (www.overijssel.nl/natuurvoor elkaar). Een van de acties is het zoeken naar nieuwe vormen voor langjarig beheer van het landschap. In een bestuurlijk overleg voor het koersdocument natuur, heeft Landschap Overijssel zich opgeworpen als trekker van deze actie, ondersteund door de provincie Overijssel. Onderdeel van deze actie is het opzetten van een aantal pilots. De gemeente Staphorst heeft de handschoenen opgepakt en de intentie uitgesproken om in de pilot te ondersteunen en te komen tot een bidbook.

Staphorst gaat voor langjarig duurzaam landschapsbeheer

Staphorst is één van de zeven gebieden die door de taskforce is aangewezen als pilot om aan de slag te gaan met langjarig duurzaam landschapsbeheer. De gemeente heeft de intentie uitgesproken middelen beschikbaar te stellen voor de uitvoering van beheer voor de periode 2019 en verder. Zoals in het koersdocument beschreven, wordt in de pilotgebieden samen met het gebied de komende tijd gewerkt aan een plan voor langjarig beheer van het landschap. Dat plan wordt beschreven in een bidbook van het gebied. In dit bidbook doet het gebied een aanbieding aan de provincie om zorg te dragen voor herstel, onderhoud en beheer. Dit in ruil voor een bijdrage van de provincie waarmee een deel van de kosten kunnen worden gedekt.

De Staphorster methode gaan we beschrijven in een bidbook

In dit Plan van Aanpak hebben wij beschreven hoe wij denken te komen tot een dergelijk bidbook. Hierbij is aangesloten op de kaders waaraan het plan van aanpak moet voldoen volgens de notitie 'Pilots langjarig beheer'. De uitvoering van het Plan van aanpak moet binnen de pilotgebieden zorgen voor (versterkte) energie, draagvlak, eigenaarschap en een aanpak die leidt tot een methode waarmee het beheer langjarig geborgd wordt. Deze methode moet worden vertaald in het bidbook dat vervolgens tot uitvoering wordt gebracht.

Naast uitvoeren van het plan van aanpak, wat resulteert in het bidbook, heeft de provinciale werkgroep voor het vormgeven en de uitvoering van de pilots is ingesteld - nog twee ambities:

- Van elkaar leren: de ervaringen die worden opgedaan binnen de pilots willen we met elkaar delen om er zodoende voor te zorgen dat men van elkaar leert in deze nieuwe manier van werken.
- Komen tot een nieuw breed gedragen werkwijze: ambitie is om op basis van de kennis en ervaring die wordt opgedaan binnen de verschillende pilotgebieden te komen tot een nieuwe provincie-brede aanpak om het beheer van landschap op de lange termijn te borgen.

Samenwerking

De volgende partijen hebben samengewerkt aan dit plan van aanpak, omdat ze zich betrokken weten bij het landschap en daarin waarde zien:

- Gemeente Staphorst,
- Stichting Historie Herstel 2017,
- Duurzaam Actief,
- Landschap Overijssel.
- Agrarische Natuurvereniging

Ambitie en visie

Het is de gezamenlijke ambitie van de partijen om het beheer van landschapselementen in Staphorst langjarig te borgen. De gedeelde visie is dat mens en landschap opnieuw verbonden moeten worden om dat te bewerkstelligen. Uitgangspunt is dat de rekening van landschapsbeheer niet eenzijdig bij de overheid gelegd moet worden, alsof het uitsluitend om een algemeen belang zou gaan. Het belang dat mensen en organisaties zelf ervaren bij landschap en landschapselementen wordt vertaald naar een bijdrage die geleverd kan worden aan het behoud en onderhoud ervan.

Daardoor ontstaat een situatie waarbij het langjarig beheer van nature geborgd is, en op de meest doelmatige en efficiënte wijze wordt gerealiseerd. De bewoners en gebruikers van het gebied zullen bij de ontwikkeling en de uitvoering van de plannen dan ook nauw worden betrokken. Uiteraard is het in goede conditie houden van bijzondere landschappen een activiteit waarvoor de overheid een verantwoordelijkheid heeft. (Ondersteuning in) de uitvoering of financiering van landschapsbeheer is daarom een taak van de overheid. Maar door belanghebbende, juist vanuit hun belang, mede

verantwoordelijk te maken voor het resultaat, kan een bijdrage van de overheid het meest efficiënt en effectief worden benut.

De tijd is rijp

Er zijn diverse redenen waarom de initiatiefnemers nu aan de slag gaan. Om te beginnen is het langjarig beheer van de landschapselementen in het ruilverkavelingsgebied Staphorst, waar de elzensingels zijn gelegen, niet geborgd in contracten in het kader van de Groene en Blauwe diensten. Er moet een alternatief worden gevonden voor deze regeling.

Aangezien de provincie Overijssel geïnteresseerd is in alternatieven om langjarig beheer van landschapselementen te borgen, biedt de provincie de gelegenheid om als pilot te dienen voor de nieuwe aanpak van Groene en Blauwe Diensten. Hiervoor moet een aanbidding (bidbook) worden gemaakt waarin staat welke (financiële) bijdrage van de provincie nodig is om het beheer mogelijk te maken. De gemeente Staphorst heeft de intentie uitgesproken om middelen beschikbaar te stellen die, samen met een bijdrage van de provincie en de inzet van het gebied, nodig zijn voor de uitvoering van beheer voor de periode 2019 en verder. Voorwaarde is een gedegen en haalbaar plan.

Er zijn momenteel concrete initiatieven die onderdeel van het project kunnen zijn en de slagingskansen vergroten. Het eerste initiatief richt zich op het behoud van drie kerkheuvels en het realiseren van een historische klokkenstoel in het gebied. Het tweede initiatief betreft het plaatsen van een “dorpskachel” voor het verwarmen van monumentale woningen in het gebied. Deze kachel kan gestookt worden op hout dat vrijkomt bij het beheer van de singels.

Naar aanleiding van het schrijven van het plan van aanpak en het ‘vooruitdenken’ naar de fase waarin het bidbook wordt gemaakt, zijn er diverse kansrijke mogelijke initiatieven bedacht door de samenwerkende partijen. Deze liggen onder andere op het gebied van educatie en voorlichting, recreatie en toerisme, opdoen van leer- en werkervaring door onderhoud en beheerwerkzaamheden (baanbrekend landschap). Maar ook Staphorster bedrijven die maatschappelijk verantwoord ondernemen hoog in het vaandel hebben staan, kansen bieden om hier invulling aan te geven. Dit kan door samen met bestaande organisaties zoals HooiDelta en het Museum Staphorst gezamenlijke activiteiten op te pakken.

Proces

Als basis voor de aanbidding is dit plan van aanpak gemaakt. Uitvoering van dit plan leidt tot een aanbidding vanuit het gebied die wordt gedragen door inwoners van het gebied en partijen die een belang hebben in het gebied.

Belangrijk onderdeel van de aanpak is het mobiliseren en mee laten denken van zoveel mogelijk belanghebbende partijen om hen te verbinden aan het project. Door gebruik te maken van koppelkansen staat landschapsbeheer niet meer op zichzelf en is het onderdeel van wat er in het gebied gebeurt en wat de mensen bezighoudt. Voor betrokkenen wordt duidelijk wat hun belang is bij het landschap, hoe zij ervan kunnen profiteren en welke bijdrage ze kunnen en willen leveren aan landschapsbeheer. Doel is dat meer partijen zich mede-eigenaar voelen en intrinsiek gemotiveerd zijn om te helpen het landschap in stand te houden.

In de tweede helft van 2018 krijgt de aanbidding zijn definitieve vorm. Door afspraken te maken over de bijdrage van partijen – in geld of anderszins – en vormen van medefinanciering te verkennen en uit te werken. Zo komen in het bidbook concrete langjarige afspraken voor beheer. Deze afspraken treden, onder voorwaarde van medefinanciering door de provincie, in werking in de loop van 2019. Doel van het bidbook is het vastleggen van een efficiënte en effectieve aanpak van het beheer door een samenspel van partijen die zich gezamenlijk verantwoordelijk voelen voor dit beheer.

2 Het plangebied in Staphorst

Het twaalf kilometer lange boerderijlint tussen Halfweg en Lichtmis, gevormd door de dorpen Rouwveen en Staphorst, wordt wel aangeduid als De Streek. De dorpen en het omliggende landschap met hout- en elzensingels, zijn beeldbepalend voor de gemeente Staphorst. De aaneengesloten lintdorpen, de percelering, de structuur en de aard van de bebouwing zijn karakteristiek voor het Staphorster landschap en uniek in de wereld.

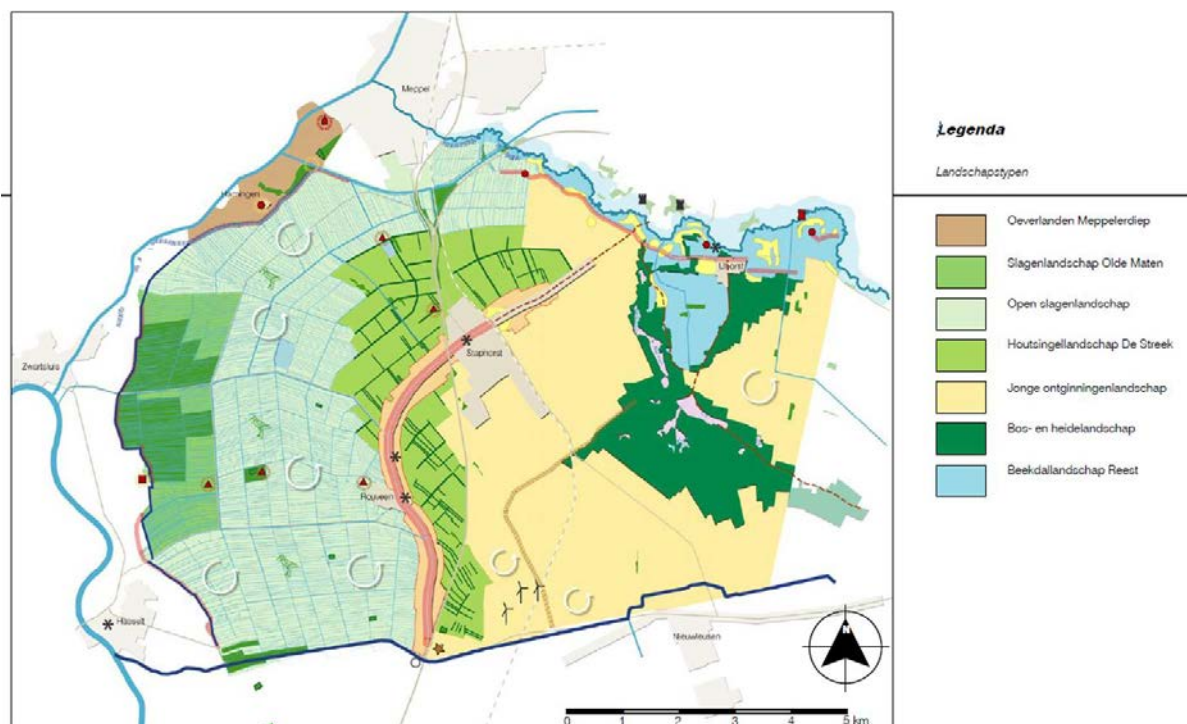
Het landschap in de gemeente Staphorst

In de singels van het houtsingellandschap bij Staphorst treft men naast elzen veel eiken en essen aan. Het houtsingellandschap bij Rouveen is kleinschaliger en de singels bestaan daar hoofdzakelijk uit elzen. Het Reestdal is een eenheid en een uniek kleinschalig landschap op zich, met veel natuurwaarden. Zeer karakteristiek voor het Reestdal zijn de kleine bolvormige essen. Het dorp IJhorst ligt aan de rand van het dal. IJhorst is een typisch beekdaldorp met een verkaveling in hoeven. Een bijzonder element van het dal is de uitblazingskom met het zijdal van de Vledder en Leijer Hooilanden. Ook hier komen bijzondere vegetaties voor.

Het buitengebied van Staphorst is hoofdzakelijk in gebruik als agrarisch gebied. De landbouw is de belangrijkste vorm van ruimtegebruik en een belangrijke bron van werkgelegenheid in Staphorst. Door het agrarisch gebruik blijft de openheid van het open slagenlandschap in stand. (Landschapsplan Staphorst, 14 april 2011).

Het behouden waard, maar toch in verval

De provincie Overijssel heeft aangegeven dat de kleinschalige, fijnmazige landschapsstructuur en open doorzichten van het landschap van Staphorst-Rouveen in stand gehouden moet worden. In het Landschapsplan van de gemeente Staphorst is herinrichting en beheer van het houtsingelgebied van Staphorst-Rouveen één van de 'Top-projecten'. Volgens het plan wordt gestreefd naar behoud, herstel en versterking vanwege de hoge en bijzondere landschappelijke kwaliteiten en omdat dit gebied in belangrijke mate de identiteit en herkenbaarheid van de gemeente Staphorst naar buiten toe bepaalt. Ondanks het belang dat provincie en gemeente hechten aan het karakteristieke houtsingellandschap, blijkt dat veel van de bijzondere elzensingels in de loop der jaren in verval zijn geraakt.

Figuur 1 Bron: Landschapsplan Staphorst, 14 april 2011

Kavelovergang Landinrichting Staphorst; bedreigingen en kansen

Landinrichting Staphorst bevindt zich in de uitvoeringsfase. Hoofddoel van het project is het realiseren van landbouwstructuurverbetering in het betreffende gebied. De uitvoeringscommissie streeft ernaar de kavelovergang in 2019 te laten plaatsvinden. De eigendomsoverdracht van de nieuwe kavels door middel van een notariële akte (aktepassering) kan pas plaatsvinden, nadat het ruilplan onherroepelijk vaststaat.

Landinrichting Staphorst leidt tot verdere druk op het landschap. In verband met kavelovergang gaan de kerkenbosjes, hout- en elzensingels in het gebied naar verwachting in 2019 over naar de nieuwe eigenaren. De (nieuwe) eigenaren zijn niet onverdeeld gelukkig met de aanwezigheid van de hout- en elzensingels en evenmin met de plannen voor herstel daarvan, omdat ze niet goed passen bij het streven naar een optimale bedrijfsvoering. Binnen het gebied van de ruilverkaveling liggen nog veel landschapselementen en relictten. Hiervoor is meestal geen langjarige borging voor onderhoud en beheer gerealiseerd. Omdat duidelijk was dat er verkaveld ging worden, zijn nauwelijks groen blauwe diensten contracten afgesloten binnen het karakteristieke houtsingelgebied.

Wel geeft de kavelovergang ook juist kansen om de nieuwe eigenaren te interesseren om bij te dragen aan herstel en beheer. Dit kan binnen een nieuw project worden geborgd.

Stichting Historieherstel Staphorst: plan voor herstel en behoud

De stichting Historie Herstel Staphorst heeft het plan om de kerkenbosjes in ere te herstellen. Om de beleefbaarheid te vergroten willen zij de kerkenbosjes met elkaar verbinden door een wandelroute door het karakteristieke gebied.

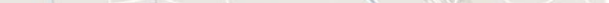

Figuur 2 Plan herstel kerkenbosjes met wandelroute, Stichting Historie Herstel Staphorst.

Als pilotgebied heeft Staphorst gekozen voor het gebied dat Stichting Historieherstel Staphorst heeft aangewezen als gebied waar herstel en onderhoud van het landschap gewenst en noodzakelijk is aangevuld met het houtsingelgebied ten noorden van de Gemeenteweg. Het gebied ligt ten noorden van het boerderijlint van Staphorst en is ca 1.500 ha groot, en valt geheel binnen de grenzen van Landinrichting Staphorst.

Het gebied wordt begrensd door Dekkersland, de Rechterensweg, de Maatslootweg, de Schapenstreek en de Gemeenteweg. Het pilotgebied behoort grotendeels tot het Houtsingellandschap De Streek, en voor het overige deel tot het Open slagenlandschap en Jong ontginningenlandschap.

 Figuur 4: Topografische kaart met grenzen plangebied (bron: Atlas van Overijssel)

Specifieke landschappelijke kwaliteiten

De landschappelijke kwaliteiten van het houtsingellandschap De Streek worden samengevat in onderstaande tabel uit het Landschapsplan Staphorst.

Houtsingellandschap De Streek	
 - tamelijk kleinschalig gebied met kenmerkende houtsingels - elzensingels - eikenlanen - viaducten over A28 in het groen - steeds meer elzensingels verdwijnen - karakteristiek onderscheid tussen houtsingellandschap bij Staphorst en bij Rouveen	karakteristiek
- unieke lintbebouwing van Staphorst-Rouveen met meerdere boederijen achter elkaar	bebouwing
- elzensingels (één rij) op perceelsgrenzen - laanbeplanting van eik langs wegen - rijke erfbeplanting met solitaire kastanje en/of beuk - sortiment: omgeving Rouveen vooral els, omgeving Staphorst ook eik	bepanting
smalle percelering, tamelijk langgerekt, soms met knikken zoals in het open slagenlandschap	verkaveling
overgang zand - veen (veldpodzolgronden en gooreerdgronden)	bodem
hoofdzakelijk grasland	bodemgebruik
kleinschalig halfopen landschap, bestaande uit kleine langgerekte kamers	maat van de ruimte
nagenoeg vlak	reliëf
- rationeel blokvormig wegenpatroon - grote infrastructuur A28 en spoor doorsnijden landschap	wegenpatroon
- weinig sloten	waterpatroon
- landschap: zeer hoog - bebouwing: (veelal) zeer hoog, typisch kleurgebruik (groen en blauw)	beeldkwaliteit
- gemeente - eigenaren (particulier en agrarisch, huiskavels) - landbouw (kavels achter huiskavels)	invloedsferen / spanningsvelden

Figuur 5: Bron: Landschapsplan Staphorst, 14 april 2011

Kansen voor het landschap

In de omgevingsvisie die in 2018 is vastgesteld heeft de gemeente Staphorst er voor gekozen om de toekomstige inrichting van het grondgebied vooral te laten afhangen van de ontwikkelingen op sociaal maatschappelijke gebied. We zoeken naar oplossingen voor vragen die er nu liggen en voor de vragen die naar verwachting op ons af gaan komen. In de Omgevingsvisie geven we aan wat de huidige identiteit van Staphorst is. Maar wij beschrijven vooral de gewenste identiteit van Staphorst. Het gaat er hierbij niet alleen om dat hier het nabuurschap sterk levend is, maar ook dat de instelling van de gemiddelde Staphorster er één is van no-nonsense; 'hier komt het voor elkaar!'. De leidraad 'Staphorst voor elkaar!' wordt vertaald in drie thema's..

Innovatieve plattelandseconomie

Staphorst kent een sterke ondernemersgeest en een hoog arbeidsethos. Dit is terug te zien in de grote werkgelegenheid en lage werkloosheid in Staphorst. We zijn een vernieuwende gemeente en behouden de kwaliteiten van de sterk aanwezige maakindustrie. De samenwerking tussen scholen en bedrijven wordt gestimuleerd. Om te voorzien in een sterke behoefte van het bedrijfsleven creëren we een betere mix tussen laag- en hoogopgeleiden, tussen vakmensen en kenniswerkers.

Grote bedrijven bieden we de ruimte op bedrijventerreinen. Een moderne innovatieve plattelandseconomie gaat echter over veel meer dan bedrijventerreinen. We benutten daarom de kansen voor de verbreding van de economie. Door ons ook te gaan richten op recreatie en toerisme, horeca, zorg, zzp'ers en werken aan huis.

Gezonde en dynamische samenleving

Gezond en dynamisch lijkt op het eerste gezicht misschien vooral een sociaal thema, maar gezondheid heeft ook een belangrijke fysieke component, in de vorm van bijvoorbeeld een beweegvriendelijke omgeving en goede leefomstandigheden.

'Voor elkaar!' is altijd vanzelfsprekend geweest in Staphorst. Er is sprake van een grote saamhorigheid en sociale cohesie. Een grote zelfstandigheid en zelfredzaamheid gaan samen met een goede opvang als dit niet gaat. Dit 'Staphorster model' staat onder druk door de toegenomen individualisering en de weggevalen sociale zekerheid. We willen echter ook in de toekomst die warme betrokken samenleving zijn die we altijd zijn geweest maar dan natuurlijk vertaald naar de toekomst. Dit betekent dat de huidige dynamiek van de Staphorster samenleving behouden moet blijven en dat de gezondheid meer aandacht krijgt.

Verantwoord vernieuwen

Staphorst heeft een rijke cultuurhistorie met afwisselende landschappen, waaronder het veenweidelandschap en de Streek, met een geheel eigen verhaal, dat Staphorst uniek maakt in de wereld. Tegelijkertijd staan we voor grote uitdagingen die ook invloed zullen hebben op die kwaliteiten. Het credo 'voor elkaar!' krijgt zo een eigen invulling in het thema 'verantwoord vernieuwen'. Een 'voor' is immers ook een spoor in een akker. We koesteren de 'voren' uit het verleden en trekken deze door naar de toekomst. Dit doen we door het vernieuwen van de fysieke leefomgeving. Op een manier die oog heeft voor duurzaamheid, het culturele erfgoed, de ruimtelijke kwaliteit en de andere twee sector-overstijgende thema's. Zodoende ligt er ook een sterke relatie met het sociale domein.

De in de omgevingsvisie van de gemeente Staphorst genoemde activiteiten sluiten aan bij de pilot. Daarnaast zijn er mooie kansen vanuit recreatie en toerisme die gekoppeld kunnen worden. Ook andere activiteiten die een relatie hebben met het gebied worden, indien mogelijk, ingepast binnen de pilot. Voorbeelden zijn een initiatief voor het herstel en beleefbaar maken van de kerkenbosjes binnen de gemeente en het initiatief om een of meerdere stegen in Staphorst te voorzien van warmte met behulp van een kachel die wordt gevoed met hout uit de omgeving. Ook kan gekeken worden hoe men de werkgelegenheid die het onderhouden van het landschap vraagt, kan worden benut en welke kansen dit biedt voor educatie en zorg.

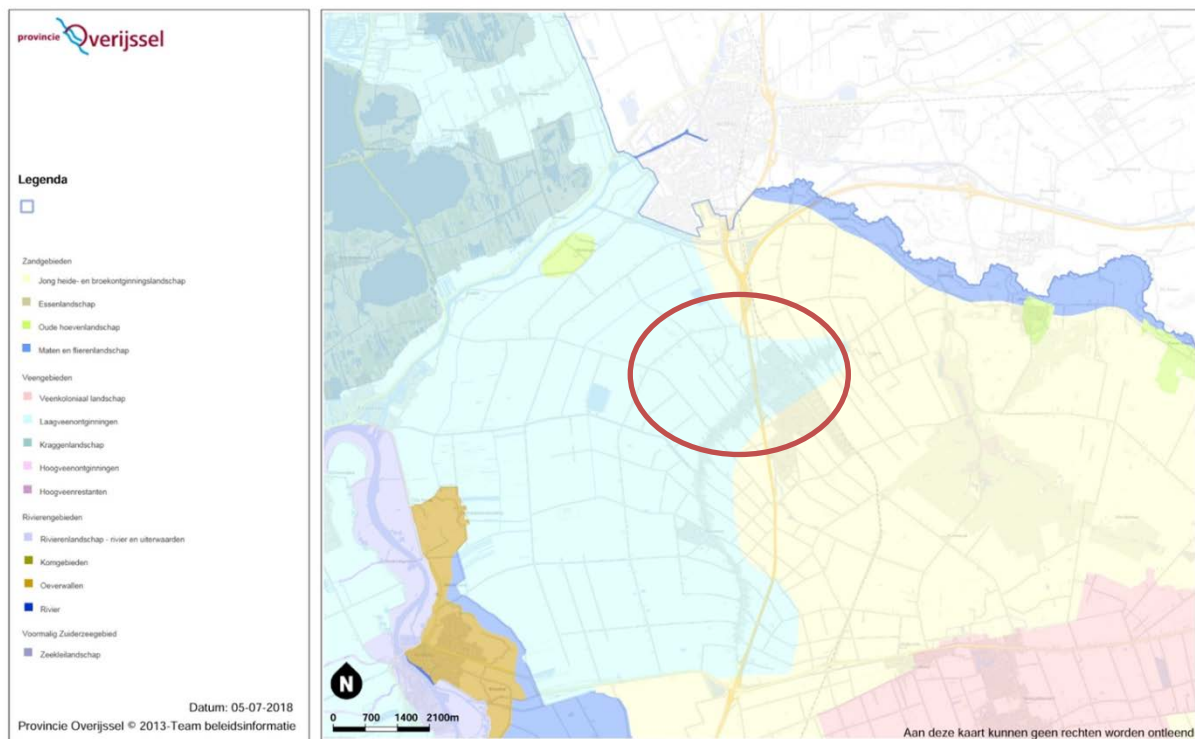
Belangrijk onderdeel van de aanpak om te komen tot het bidbook is het gesprek met (potentiele) gebruikers en de bewoners van het gebied. Vele mensen en organisaties hebben een belang bij het aanleggen, beheer en onderhoud van de elzensingels en de andere kenmerkende landschapselementen in het gebied. Vanuit dit belang kunnen en willen zij een bijdrage leveren aan het aanleggen, beheer en onderhoud van deze elementen. Maar het is wel zaak dat zij tijdig worden betrokken en de kans krijgen om bij te dragen op een manier die past bij hun wensen en mogelijkheden.

3 Onze ambitie en het doel waaraan wij werken

Ambitie en einddoel van de gezamenlijke inspanningen die binnen de pilot worden verricht, is het behouden van het landschap in het gebied en in het bijzonder behoud van de kenmerkende elementen. Deze kenmerkende landschapselementen zijn de houtsingels/elzensingels, de kerkheuvel en de geriefbosjes. Middel om de ambitie te bereiken is het maken van afspraken met partijen die gedurende een langere periode een bijdrage gaan leveren om de ambitie te realiseren. In deze afspraken staat wat partijen gaan doen en wat ze er voor terugkrijgen.

Het behoud van de kwaliteit en herkenbaarheid van het Staphorster landschap staat centraal. In Staphorst en daarbuiten zijn er vele partijen die daar een bijdrage aan (willen) leveren. Door deze partijen te verbinden aan elkaar en een passende rol te geven bij het bereiken van de ambitie, wordt het realiseren van het einddoel mogelijk. In het bidbook komen de gemaakte afspraken te staan.

Het pilotgebied is een landschap van merendeels laagveenontginningen (westzijde), en daarnaast jonge heide- en broekontginningen (oostzijde). Zie in de afbeelding hieronder.

Figuur 6:: Omgevingsvisie, laag van het agrarisch cultuurlandschap, uitsnede omgeving Gemeente Staphorst. Bron: Atlas van Overijssel

In de pilot kijken wij verder dan het (algemeen) belang van het landschap als publiek goed, in de zin van “het is goed voor de samenleving dat het er is en daarom moet het behouden blijven”. Wij gaan op zoek naar specifieke belangen van partijen bij behoud (en dus onderhoud en beheer) van het landschap. Daarom krijgen ook andere onderdelen van en ontwikkelingen in het landschap een plek, omdat deze bijdragen aan de kwaliteit van het Staphorster landschap. Het plan van de Stichting Historie Herstel Staphorst maakt daarom integraal onderdeel uit van onze pilot, omdat het bijdraagt aan de identiteit van het gebied en het verhaal van het landschap duidelijk maakt en dit versterkt. De activiteiten van de pilot zijn aanvullend op het stelsel Agrarisch Natuurbeheer dat gericht is op biodiversiteit. De pilot richt zich op landschap in brede zin van het woord. Het gaat om zaken als esthetiek, beleving, en erfgoed. In de aanpak is gedeeld eigenaarschap een belangrijk middel. Ook wordt gekeken welke kansen er zijn voor recreatie, werkgelegenheid en educatie.

3.1 Het landschap in Staphorst: te kansrijk om verloren te laten gaan

Het landschap in het pilotgebied Staphorst is voor het merendeel laagveenontginning (westzijde), en daarnaast jonge heide- en broekontginningen (oostzijde). De laagveenontginning wordt gekenmerkt door opstreckende verkaveling en rechtlijnige ontginningsstructuur, met als beplanting elzen- en houtsingels. De jonge heide- en broekontginning is planmatig en eveneens rechtlijnig van structuur, met beplanting van lanen en bosjes.

Oorspronkelijke functie landschapselementen verdwenen

De elzen- en houtsingels en de geriefbosjes hadden in het verleden een bedrijfsmatige functie voor de grondeigenaar en waren van economische betekenis, als veekering en bron van brand- en boerengeriefhout. Ze werden om die reden aangelegd en ook goed onderhouden. Die functie ontbreekt in de moderne agrarische bedrijfsvoering van tegenwoordig. De elementen worden dan ook niet meer aangelegd, en de prikkel voor goed onderhoud is verdwenen. Ze worden beschouwd als belemmering voor een efficiënte bedrijfsvoering. Voor veel eigenaren zijn de singels meer een last dan een lust.

De kerkenheuvels zijn nog wel kenmerkend in het landschap aanwezig maar hebben met het verplaatsen van de kerken hun functie verloren. De heuvels zijn onlosmakelijk met de geschiedenis en de aard van de gemeente Staphorst verbonden.

Maatschappelijke waardering groeide

Terwijl de (economische) waarde van de elzensingels en de geriefbosjes voor de eigenaren steeds minder werd, nam in de maatschappij de waardering voor deze elementen juist toe. Waar de singels en geriefbosjes eerst gewoon een gegeven waren voor passanten en omwonenden, zijn ze nu een waardevol element in het landschap. Vanwege de waarde van de singels voor het landschap, en om te voorkomen dat ze verdwijnen, is actie nodig om het beheer duurzaam te borgen.

Voor de Kerkenheuvels geldt dat diverse partijen, waaronder de werkgroep Historieherstel, het belangrijk vinden om de betekenis van deze heuvels niet verloren te laten gaan waarbij de relatie met het oorspronkelijke landschap moet blijven bestaan en mensen moeten kunnen blijven beleven hoe het gebied vroeger was.

3.2 Maatwerk

Focus op eigenaarschap en langjarige afspraken over ontwikkeling en beheer

Gedeeld eigenaarschap staat centraal bij onze aanpak voor beheer van het landschap. We gaan in gesprek met partijen waarvan wij weten - of vermoeden - dat zij belang hebben bij een goed beheerd landschap. Daarnaast gaan we actief op zoek naar partijen die nu nog niet in beeld zijn en graag een rol willen spelen. Het gaat dan om partijen als (collectieven van) inwoners en/of (agrarisch) ondernemers, maatschappelijke organisaties en instellingen en overheden, scholen en bedrijven. Hiervoor organiseren we landschapsdagen en landschapsgesprekken. De landschapsdagen brengen partijen bij elkaar en zijn bedoeld om het belang van het landschap te benadrukken en te delen. In de landschapsgesprekken praten we met partijen die een bepaald belang hebben over mogelijkheden om dit belang te koppelen aan landschapsbehoud en beheer. Zo wordt in het gebied de basis gelegd voor een collectieve aanpak en zorg voor het landschap. Op basis van de inbreng van mensen waarmee we spreken wordt bepaald welke aanpak nodig is om de specifieke gebiedskenmerken te versterken via beheer, aanleg of herstel van landschapselementen. Daarbij wordt nadrukkelijk gekeken wie welke taken op zich gaat nemen en hoe de bijdrage gewaardeerd wordt. De waardering is bedoeld als motivatie voor mensen. Waardering kan in geld, maar ook op vele andere manieren, zoals aandacht voor de eigen organisatie of steun bij het realiseren van ambities en doelstellingen. Op basis van de gesprekken worden (langjarige) afspraken gemaakt om het beheer te borgen.

Het voorstel is om vanuit een breed gedeeld gevoel van eigenaarschap afspraken te maken over beheer met collectieven: georganiseerde groepen inwoners of agrariërs (buurtinitiatieven, agrarische collectieven, bedrijven). Daarbij zoeken we naar nieuwe vormen voor deze afspraken en mogelijkheden om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen. Het basisprincipe, langjarige afspraken, staat centraal maar de vorm is flexibel. Afspraken hoeven niet altijd te gaan over financiering van beheer, maar kunnen ook gaan over de levering van diensten in ruil voor een tegenprestatie.

3.3 Trots op het landschap stimuleren

Het singellandschap in de gemeente is uniek, net als de gemeenschap van Staphorst. Bij het realiseren van langjarig beheer van het landschap is het goed om aan te sluiten bij de kernwaarden die de gemeente heeft gedefinieerd voor de gemeenschap van Staphorst. In onderstaand kader is het verhaal van Staphorst, zoals dat ook op de site van de gemeente is te vinden, opgenomen.

Ons verhaal

Gemeente Staphorst is een veelzijdige gemeente waar traditie en ambitie, behoud en vernieuwing hand in hand gaan.

We zeggen "wat goed is, is gewoon goed". En wat beter kan pakken we met beide handen aan...

We zijn uniek en blijven dan ook graag onszelf. Dat is een sterk uitgangspunt, al generaties lang.

We zijn ondernemend, dynamisch en innovatief. Creëren nieuwe kansen en steken de handen uit de mouwen. Zo zorgen we voor nieuwe kansen en een goede omgeving. Voor onszelf, onze burens en onze kinderen. We bouwen vandaag aan de dag van morgen.

We hebben onze traditionele waarden en normen hoog in het vaandel. We zijn zelfstandig maar begaan met de ander.

We zijn er voor elkaar.

Dit verhaal biedt vele aanknopingspunten om mensen te verbinden met het unieke landschap dat we willen behouden. Doel is dat de Staphorsters zich verantwoordelijk voelen voor het goed onderhouden van het landschap omdat ze het graag laten zien aan buitenstaanders. Omdat ze er trots op zijn. Wie ergens trots op is, wil dit delen met anderen. Dit delen gebeurt door het bieden van informatie over het landschap. Over het ontstaan en over de inspanningen die gedaan zijn - en worden - om het unieke landschap te behouden. Daarom is het idee om, tegelijkertijd met, en deels als onderdeel van het maken van het bidbook, een publicatie te maken over de geschiedenis en de toekomst van het singellandschap. Het maken van deze publicatie, met de werktitel 'het verhaal van ons landschap', is een middel om mensen en projecten te verbinden. Door duidelijk te maken dat het Staphorster houtsingellandschap onlosmakelijk onderdeel is van Staphorst en door de mensen die nu en in de toekomst het landschap in goede staat houden aandacht te geven, wordt het belang van behoud aangetoond. Doel van de publicatie is om aandacht en begrip te kweken en betrokkenen en buitenstaanders goed te informeren over wat er speelt. Hoe meer mensen weten over de (ontstaans)geschiedenis en de betekenis van het houtsingelgebied, hoe meer waardering ze ervoor zullen opbrengen. Het op een aantrekkelijke manier aanbieden van de informatie, helpt hierbij. De binding van mensen met landschap is belangrijk. Landschap is emotie en vertelt een verhaal. Door het verhaal van het landschap uit te schrijven en te delen, wordt de binding sterker.

3.4 Zoeken naar koppelingen met andere opgaven

Zoals elders in dit plan van aanpak is beschreven, is beheer en behoud van het landschap geen doel op zich. Het is een middel om doelen te bereiken. Doelen zijn bijvoorbeeld behoud van biodiversiteit, zorgen voor een hogere belevingswaarde voor de bewoners en bezoekers van het landschap of het leveren van materialen aan partijen die hier behoefte aan hebben. Ook het voldoen aan afspraken en wettelijke vereisten is een doel. De werkgroep die het plan van aanpak heeft opgesteld is al aan de slag gegaan met het zoeken naar koppelingen met andere opgaven. Dit is voor ons een eerste inventarisatie. In de komende maanden, als we aan de slag gaan met het formuleren van het aanbod van het gebied in het bidbook, is het zoeken van verbindingen en koppelingen met partijen en projecten een belangrijk aandachtspunt. We willen geen kansen onbenut laten. De procesaanpak voor het maken van het bidbook, die in dit plan van aanpak centraal staat, geeft aan hoe we dit willen gaan doen.

Enkele reeds benoemde koppelingen met lopende activiteiten zijn:

- de mogelijkheid om historische cultuurelementen te herstellen, zoals de bouw van een oorspronkelijke klokkenstoel (plan Historieherstel);
- aanleg van fiets- en wandelpaden die het mogelijk maken om het landschap te beleven (plan Historieherstel);
- gebruik van vrijkomend hout bij onderhoud en beheer als biomassa voor verwarming (plan Dorpsverwarming Staphorst)

Daarnaast zijn onder andere de volgende mogelijke koppelingen genoemd:

- het aanleggen van groenstructuren in de bebouwde kom die aansluiten bij historische landschapselementen;
- leer- en werktrajecten voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt (baanbrekend landschap);
- Het stimuleren van recreatie en toerisme en het laten terugvloeien van een deel van de opbrengsten van horeca en overige toeristische bedrijven naar landschapsbeheer en zo de aantrekkingskracht van het gebied op toeristen vergroten in samenwerking met recreatiebedrijven en VVV;
- het optekenen van het verhaal van de streek om mensen meer bewust te maken van het belang van het behoud van cultureel en landschappelijk erfgoed;
- Het gebied gebruiken voor educatie en voorlichting voor scholen en belangstellenden, waarbij deelnemers aan excursies eventueel een bijdrage kunnen leveren aan het onderhoud;
- Het koppelen van bedrijven die maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) aan het maatschappelijk belang van een goed beheerd landschap en behoud van erfgoed;
- Aansluiten bij activiteiten van bestaande organisaties zoals Hooidelta en het Museum Staphorst, bijvoorbeeld door met Museum Staphorst een tentoonstelling te combineren met een wandel- of fietstocht;
- Aansluiten bij de mogelijkheden van de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving;
- Oprichten gebiedscollectief of – coöperatie voor behoud van de kwaliteit van de omgeving
- Instellen van een gebiedsfonds dat gevuld wordt met gelden uit duurzame energieprojecten (zonnevelden of windmolens).

3.5 . Opstellen gebiedsaanbod voor gesprek over overheidsfinanciering

De provincie geeft aan dat ze het gesprek wil aangaan over (overheids)financiering door de provincie, onder voorwaarde dat er ook andere bronnen van financiering zijn. Er wordt een percentage van 25% genoemd dat naast nieuwe bronnen van financiering wordt gelegd. Voor het bidbook wordt gezocht naar dergelijke vormen van nieuwe (private) financiering. Belangrijk aandachtspunt hierbij is de waardering die er is voor - en wordt gegeven aan - de inzet van organisaties en vrijwilligers. Wij willen de vrijwillige inspanningen van organisaties en mensen niet zien als gratis arbeidskracht voor onderhoud en beheer. Tegenover de inzet van partners in beheer van het landschap, moet een redelijke vergoeding staan. Door uren om te zetten naar een tegenwaarde in geld, kan worden bepaald wat een bijdrage van 25% van de provincie betekent. Het best is dat een organisatie die zorg draagt voor een deel van de beheerstaak een bedrag van 33% van de waarde van het werk in geld ontvangt om dit te besteden aan het bereiken van haar doelstellingen. Dit is voor ons uitgangspunt bij het maken van het bidbook. Over de hoogte van de rekenvergoeding voor de inzet van vrijwilligers willen we in gesprek met de provincie en andere overheden. Waarbij we niet uit het oog verliezen dat sommige organisaties niet direct zitten te wachten op geldbedragen, maar meer geholpen zijn met steun en medewerking bij het realiseren van hun doelen.

4 Voorgenomen aanpak

4.1 Beschrijving van de voorgenomen aanpak

In dit plan staat de voorgestelde aanpak om te komen tot een aanbidding in de vorm van een bidbook. Het belangrijkste onderdeel is het verbinden van partijen aan het landschapsbeheer door betrokkenheid te stimuleren bij partijen in het gebied en partijen die verbonden zijn bij het gebied. Centraal bij de zoektocht staan activiteiten die partijen verrichten of willen verrichten binnen het gebied en waarvoor beheer en onderhoud van het gebied een voorwaarde is. Het faciliteren en stimuleren van activiteiten van partijen, leidt er automatisch toe dat er partijen opstaan die, vanuit hun eigen belang, er zorg voor gaan dragen dat het onderhoud en beheer geregeld wordt. Hoe dit kan werken is in onderstaand kader beschreven.

Momenteel wordt gekeken naar de mogelijkheid om monumenten in Staphorst collectief te verwarmen met een houtkachel die kan branden op houtsnippers. Zo'n kachel heeft jarenlang houtsnippers nodig. Belangrijk is een constante stroom van hout. Gebruik van hakhout uit de elzensingels is een goede optie. Dit leidt er toe dat er een constante vraag ontstaat naar hout uit het onderhoud en, zeer belangrijk, dit hout vertegenwoordigt een economische waarde, zodat er ook middelen zijn voor onderhoud. Door deze nieuwe activiteit te ondersteunen, neemt het belang toe van het stimuleren van het behoud van de singels. Hetzelfde geldt voor het herstel van de kerkenbosjes en de aanleg van een wandelroute door de stichting Historie Herstel Staphorst. Voor hen is behoud van het unieke landschap van groot belang.

We gaan zorgen dat, nu eigenaren van grond met elzensingels en geriefhout geen direct nut meer zien bij deze landschapselementen, de partijen die dit nut wel zien medeverantwoordelijk (kunnen) worden voor het behoud en beheer.

Op dit moment is een aantal partijen betrokken bij het uitwerken van de aanpak. Dit zijn partijen die het belang zien van het behoud en herstel van het landschap voor hun activiteiten. Het plan van aanpak richt zich, in aanloop naar het opstellen van het bidbook, nadrukkelijk op het zoeken en vinden van partijen die ook een dergelijk belang hebben en het bewust maken van mensen en partijen van het belang dat zij hebben. Samen met deze partijen gaan we een traject in dat begint bij het maken van het bidbook. In het bidbook wordt beschreven wat partijen gaan doen voor het beheer en behoud van de elzensingel en wat zij daarvoor terug (willen) krijgen. Uitgangspunt is dat partijen zelf waar mogelijk zorgen voor financiering van hun activiteiten en dat inzichtelijk wordt gemaakt waar aanvullende financiering van overheden nodig en op haar plaats is.

4.2 Voorwaarden voor succes (risico's)

Onze aanpak steunt sterk op de mogelijkheden om in het gebied in beweging te brengen. De verwachting is dat er in en rond het gebied voldoende mensen en organisaties zijn die kunnen worden gestimuleerd en gemotiveerd om energie te steken in het organiseren van en bijdragen aan het borgen van langjarig beheer. We gaan nadrukkelijk op zoek naar deze partijen en helpen hen om hun eigen doelstellingen via deze pilot te realiseren.

Het is belangrijk dat de nieuwe aanpak kan rekenen op steun en draagvlak, vooral bij de eigenaren van de elzensingels. Zij moeten de gevonden oplossingen voor beheer en onderhoud accepteren en mogelijk maken. Onze verwachting is dat uit het proces dat we ingaan goede oplossingen komen die ook voor de grondeigenaren voordelen opleveren. De grondeigenaren worden betrokken bij de aanpak en hun bijdrage aan het beheer en onderhoud krijgt een plaats in het bidbook.

De oorzaak voor de huidige situatie is dat niemand zich verantwoordelijk voelt voor het beheer en onderhoud van de elzensingels. Onderhoud heeft momenteel in wezen slechts een economisch en juridisch motief. Eigenaren moeten landschapselementen in stand houden en krijgen hiervoor in sommige gevallen een vergoeding. Een intrinsieke motivatie ontbreekt. Deze intrinsieke motivatie wordt ook wel weergegeven met het woord "eigenaarschap". Eigenaarschap wordt hier gebruikt in overdrachtelijke zin. Dit betekent dat iemand geen eigenaar hoeft te zijn, maar zich wel verantwoordelijk voelt als ware hij eigenaar. Voorwaarde voor het slagen van onze aanpak is dat het lukt om partijen aan ons te binden die zich eigenaar voelen in de betekenis dat ze "hun" bezit in stand te houden.

4.3 Stappenplan

Om te komen tot het bidbook wordt een aantal stappen gezet. De eerste stap is gezet door het schrijven van dit plan van aanpak dat op 31 juli 2018 is afgerond en is ingediend bij de provincie. Doel van het schrijven van het projectplan is het krijgen van goedkeuring voor vervolgstappen en het verkrijgen van middelen om het bidbook verder uit te werken.

Tot eind 2018 worden de volgende activiteiten uitgevoerd:

1. Het in beeld brengen van de beheeropgave: Hoeveel houtsingels zijn er in het gebied en wat moet er (jaarlijks) gebeuren? Deze taak wordt uitgevoerd door de ruilverkavelingcommissie, Agrarische Natuurvereniging en gemeente.
2. Het verder uitwerken van reeds bestaande ideeën. De stichting Historie Herstel Staphorst wil de kerkenbosjes in het pilotgebied in ere herstellen en de Alliantie Dorpsverwarming wil de mogelijkheden onderzoeken om (onderhouds)hout uit de elzensingels te gebruiken voor verwarming van monumenten. De plannen hiervoor kunnen worden – voor zover gereed -opgenomen in het bidbook.
3. Het ophalen van ideeën van partijen die activiteiten (willen) ontplooiën in het gebied en hierbij gebaat zijn bij de aanwezigheid van landschapselementen en daarom bij willen dragen aan het beheer en onderhoud van de elementen
4. Het informeren van betrokkenen bij het gebied over de ontwikkelingen en plannen om acceptatie en draagvlak voor de veranderende aanpak te krijgen en om goede ideeën voor verbetering op te halen
5. Het actief zoeken naar (nieuwe) activiteiten die voor het gebied meerwaarde hebben. Hierbij worden partijen gezocht die deze activiteiten kunnen uitvoeren
6. Het opstellen van een bidbook waarin de uitkomsten van de overige activiteiten een plaats krijgen.

4.4 Onderdelen van de aanpak

Landschapsdag

Er wordt gestart met het organiseren van de eerste landschapsdag in de eerste helft van oktober. De landschapsdag is een evenement dat wordt georganiseerd voor relevante partijen. Deze ontvangen een persoonlijke uitnodiging. Daarnaast is het evenement toegankelijk voor geïnteresseerden die verwachten een belang te hebben bij of een bijdrage te kunnen leveren aan behoud en beheer van het landschap. Naast informatief, leerzaam en onderhoudend is het evenement vooral bedoeld om partijen met elkaar in contact te brengen. Hieruit kunnen samenwerkingsverbanden tot stand komen van partijen die elkaar wederzijds versterken. Deze partijen gaan in een volgende fase, met begeleiding vanuit de projectorganisatie, aan de slag om concrete en uitvoerbare activiteiten te formuleren die binnen het bidbook passen.

Landschapsgesprekken

Aansluitend worden projectateliers / landschapsgesprekken georganiseerd.

Een landschapsgesprek is bedoeld om specifieke projecten of activiteiten uit te werken op een wijze die is in te passen in het bidbook. Met de verantwoordelijke partijen wordt besproken wat iedereen doet en hoe dit in afspraken wordt vastgelegd. Gesprekken worden georganiseerd voor partijen die elkaar hebben gevonden tijdens de Landschapsdag rond een bepaald thema en met partijen die specifieke mogelijkheden hebben om een bijdrage te leveren. Eventueel worden grotere samenwerkingsbijeenkomsten georganiseerd voor (stakeholders) om projecten aan elkaar te verbinden of om tot een integrale aanpak te komen.

Bijeenkomsten in de projectorganisatie

Hoe belangrijk het ook is om in gesprek te komen met partijen uit het gebied, om hen te enthousiasmeren en bij plannen te betrekken, zonder organisatie die ideeën tot uitvoering brengt leidt het tot niets. Vandaar dat de onderdelen van de projectorganisatie (zoals elders in dit plan van aanpak beschreven) formeel overleg voeren, maar ook informeel met elkaar in contact staan. Vanuit verschillende rollen wordt uitvoering gegeven aan het plan van aanpak om te komen tot een goed bidbook dat optimaal gebruik maakt van de inbreng vanuit het gebied.

Inzichtelijk maken van het verhaal van het landschap

Onderdeel van het traject is het geleidelijk vorm geven van een (gezamenlijk) document dat de geschiedenis en de toekomst van het landschap beschrijft. Doel is om dit in enige vorm te publiceren. Het document is een ondersteuning van het bidbook en vertelt waarom we aan de slag gaan en wat we gaan doen, waar het bidbook vooral verteld hoe we het gaan doen. De cijfertjes en formele afspraken staan in het bidbook. Het verhaal van het landschap, legt uit waarom het onderhouden van de landschapselementen belangrijk is en moet lezers inspireren door begrip te kweken.

Opstellen van het bidbook

In het bidbook beschrijven we maatregelen en uitvoeringsprogramma's in het pilotgebied. Het bevat de uitwerking van de organisatie, communicatie en een financiële paragraaf. Ook wordt naar de toekomst worden gekeken en de wijze waarop de samenwerking tussen partners in landschapsbeheer wordt geregeld en geborgd.

4.5 Samenwerkingsverband

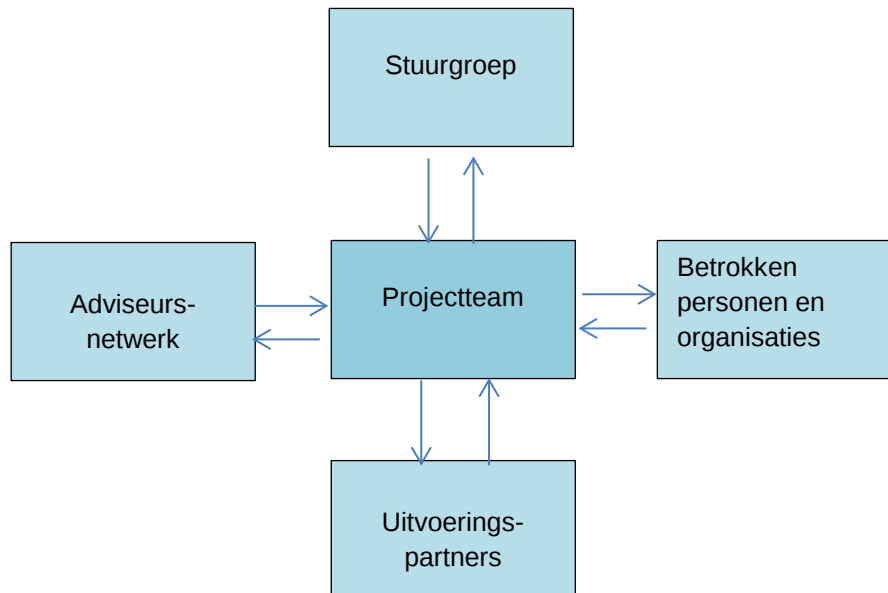
Bij het tot stand komen van het bidbook zijn vele partijen betrokken. Een aantal partijen zet zich nu al in om te komen tot het bidbook. In onderstaande tabel zijn deze partijen genoemd.

Wie	Bijdrage aan het project
Agrarische Natuurvereniging	Vertegenwoordiging leden bij het zoeken naar oplossingen en het leveren van inbreng vanuit de kennis van het gebied
Gemeente Staphorst	Coördinatie van het tot stand komen van het plan van aanpak en faciliteren van het proces. Inbreng van kennis van het gebied. Bestuurlijk draagvlak, ambtelijke ondersteuning op diverse disciplines: groen, recreatie, duurzaamheid, economie, bedrijf contactpersoon
Stichting Herstel Historie Staphorst	Inbreng van een project dat een belangrijke bijdrage kan leveren aan de einddoelstelling en onderdeel wordt van het bidbook. Inhoudelijke ondersteuning en advies. Klankbordfunctie vanwege de betrokkenen bij de stichting.
Alliantie dorpsverwarming	Inbreng van een project dat een belangrijke bijdrage kan leveren aan de einddoelstelling en onderdeel wordt van het bidbook.
Landschap Overijssel	Kennis van bestaande regeling Groene en Blauwe diensten. Betrokken bij het onder beheer brengen van de Staphorster landschapselementen. Project-ondersteuning
Provincie Overijssel en haar partners	partijen uit de provinciale werkgroep hebben aangegeven kennis in te willen brengen binnen de pilots.

Tijdens het proces om te komen tot het bidbook kunnen meer partijen worden aangehaakt. Omdat het een proces is dat vanuit het gebied moet komen en de partijen zelf de wens moeten hebben aan te haken zullen deze tijdens het maken van het bidbook worden geïnventariseerd. Gedacht kan worden aan partijen zoals een VVV, LTO, de ruilverkavelingscommissie, het Oversticht e.a.

5 Projectorganisatie

We kiezen voor een open proces, waarbij relevante partijen en personen gestimuleerd worden om een bijdrage te leveren aan landschapsbeheer vanuit een belang dat zij hierbij hebben en delen met andere partijen. Het is van het grootste belang dat alle relevante partijen in beeld zijn en bereid worden gevonden om mee te denken bij het invullen van de opgave. Om dit mogelijk te maken wordt een projectorganisatie ingericht die hierna schematisch is weergegeven. Onder het schema worden de verschillende onderdelen van de organisatie verder uitgewerkt.

Projectteam, spin in het web

Het opstellen van het bidbook is een project, waarbij diverse partijen betrokken zijn. Hiervoor wordt een projectteam ingesteld. Het uitwerken van plannen voor het bidbook gebeurt door dit projectteam. Het team bestaat uit een projectcoördinator, een secretaris en een inhoudelijk deskundige. Het team is verantwoordelijk voor de uitvoering van de activiteiten die in dit plan van aanpak zijn beschreven. Het projectteam opereert in nauwe samenhang met mensen die, vanuit verschillende organisaties en met verschillende taken, een bijdrage leveren aan het opstellen van het bidbook en aan het proces dat daar toe leidt. Het gaat dan bijvoorbeeld contactpersonen bij overheden en andere organisaties die binnen hun eigen organisatie zorg dragen voor aandacht en medewerking. Ook de mensen die de landschapsdagen organiseren of de communicatie regelen horen bij deze groep mensen. . Naast het borgen van het proces, de voortgang en de inhoudelijke kwaliteit, is het projectteam verantwoordelijk voor praktische zaken als verslaglegging van overleggen, planning van afspraken en voortgangsrapportages.

Uit praktische overwegingen is gekozen voor een team met externe deskundigen die bekend zijn met het gebied en eerder voor de gemeente Staphorst werk hebben verricht. Voordeel is dat er geen overmatig beroep wordt gedaan op de schaarse tijd van inhoudelijk deskundigen binnen organisaties die een bijdrage leveren. De inhoudelijk deskundigen dragen uiteraard bij aan de kwaliteit en kunnen zich blijven focussen op hun kerntaken.

Stuurgroep, vinger aan de pols

Aan het plan van aanpak voor het bidbook, ligt een visie ten grondslag. Het is belangrijk dat deze visie en het einddoel om te komen tot toekomstbestendige afspraken voor langjarig landschapsbeheer duidelijk overeind blijft. Dit is de verantwoordelijkheid van de stuurgroep. In de stuurgroep zitten vertegenwoordigers van de belangrijkste belanghebbende organisaties. Het projectteam informeert de stuurgroep over ontwikkelingen en te maken keuzes. Stuurgroep leden geven, gevraagd en ongevraagd, hun mening over ontwikkelingen. Dit kan door, individueel of als groep in overleg te treden met het projectteam over ontwikkelingen (ongevraagd) of tijdens overleggen tussen stuurgroep en projectteam (gevraagd). Overleggen vinden gedurende het proces enkele malen plaats. Voor de stuurgroep worden vertegenwoordigers van overheden, landschap Overijssel en uit de gemeenschap van Staphorst gezocht.

Adviseursnetwerk; inhoudelijke input

Binnen de organisaties die aan het begin van het traject betrokken zijn en organisaties die in de loop van het proces aanhaken is veel kennis aanwezig. Kennis over landschap, over het gebied, over mensen, over geschiedenis, over ontwikkelingen en over veel meer. Het is belangrijk om deze kennis te benutten. Daarom wordt continu gewerkt aan het opbouwen en uitbreiden van een netwerk van adviseurs die verbonden zijn met (aspecten binnen) het gebied. Deze mensen worden betrokken bij het uitwerken van plannen, uitgenodigd om een bijdrage te leveren aan de landschapsdagen. Voor de landschapsgesprekken over specifieke onderwerpen worden de adviseurs ingeschakeld om mee te denken en plannen verder uit te werken.

Betrokken personen en organisaties; draagvlak en draagkracht

Een belangrijk aspect voor het slagen van het plan van aanpak en voor het ophalen van goede ideeën en het vinden van oplossingen voor natuurbeheer is de betrokkenheid van partijen in het gebied. Het gaat om de mensen die in het gebied wonen, (agrarisch) ondernemers in het gebied, organisaties die zich inzetten voor de kwaliteit van het gebied (natuur, geschiedenis, cultuur e.d.), bezoekers en mensen die het gebied een warm hart toe dragen. Deze partijen zijn nodig op het moment dat maatregelen genomen worden. Zij krijgen met de gevolgen te maken en het is van belang dat ze de aanpak steunen. Om deze groep te betrekken, worden zij geïnformeerd en krijgen ze de kans om, bijvoorbeeld tijdens de landschapsdagen, het proces mee te maken en een bijdrage te leveren. Er worden verschillende communicatiemiddelen ingezet om de omgeving te informeren. Dit is beschreven in de paragraaf communicatie).

Uitvoeringpartners

Binnen het project worden diverse activiteiten uitgevoerd. Voor een deel worden deze activiteiten uitgevoerd door het projectteam en door bij het project betrokken medewerkers van organisaties die meedoen aan het project, zoals de gemeente en Landschap Overijssel. Maar veel werkzaamheden worden uitgevoerd door anderen, in overleg met het projectteam. Voor de landschapsdag wordt bijvoorbeeld samengewerkt met een communicatie- en adviesbureau. Het projectteam onderhoudt de contacten met de uitvoeringpartners.

6 Analyse van risico's

Onze aanpak steunt op de mogelijkheden om het gebied in beweging te brengen. De verwachting is dat er in en rond het gebied voldoende mensen en organisaties zijn die kunnen worden gestimuleerd en gemotiveerd om mee te doen. Mensen en organisaties die energie willen steken in het organiseren van en bijdragen aan het borgen van langjarig beheer. We gaan nadrukkelijk op zoek naar deze partijen en helpen hen om hun eigen doelstellingen via deze pilot te realiseren. Er is een risico dat we de energie en betrokkenheid verkeerd inschatten. Mocht dit het geval zijn, dan moet er gekeken worden naar meer traditionele manieren om beheer en onderhoud vorm te geven.

Het is belangrijk dat de nieuwe aanpak kan rekenen op steun en draagvlak. Vooral bij de eigenaren van de landschapselementen. Zij moeten de gevonden oplossingen voor beheer en onderhoud accepteren en mogelijk maken. Onze verwachting is dat uit het proces dat we doorlopen goede oplossingen komen die ook voor de grondeigenaren voordelen opleveren. De grondeigenaren worden betrokken bij de aanpak en hun bijdrage aan het beheer en onderhoud krijgt een plaats in het bidbook. Een risico is dat de eigenaren, om welke reden dan ook, geen medewerking verlenen.

De oorzaak voor de huidige situatie is dat niemand zich verantwoordelijk voelt voor het beheer en onderhoud van het karakteristieke landschap in het gebied. Onderhoud heeft momenteel in wezen alleen een economisch en juridisch motief. Eigenaren moeten landschapselementen in stand houden en krijgen hiervoor in sommige gevallen een vergoeding. Een intrinsieke motivatie ontbreekt. Deze intrinsieke motivatie wordt ook wel weergegeven met het woord "eigenaarschap". Eigenaarschap wordt hier gebruikt in overdrachtelijke zin. Dit betekent dat iemand geen eigenaar hoeft te zijn, maar zich wel verantwoordelijk voelt als ware hij eigenaar. Voorwaarde voor het slagen van onze aanpak is dat het lukt om partijen aan ons te binden die zich eigenaar voelen in de betekenis dat ze "hun" bezit in stand te houden.

Uitdaging in het hele traject is dat we zoeken naar een langjarige oplossing. De toekomst is moeilijk te overzien. Partijen die een aanbieding doen die in het bidbook wordt opgenomen, leggen zich voor vele jaren vast. Niet iedereen wil en kan dit. Het is zaak om hier aandacht voor te hebben en flexibiliteit voor de lange termijn in te bouwen.

7 Communicatieparagraaf

Om tot projecten in het bidbook te komen worden een aantal activiteiten uitgevoerd. Deze activiteiten worden in deze communicatieparagraaf toegelicht. De communicatie voor de projecten wordt per project vormgegeven. Daarover zal te zijner tijd meer informatie gegeven worden in het bidbook.

Doelgroepen

Een belangrijk doel van de pilot is om op zoek te gaan naar inwoners, groepen en organisaties om mee samen te werken. Een aantal betrokkenen/organisaties hebben zich al verbonden aan de pilot. Naar anderen wordt de komende periode gezocht. Daarbij kan gedacht worden aan de doelgroepen:

Inwoners – mensen uit de gemeente die geïnteresseerd zijn in langjarig beheer en daar een bijdrage aan willen leveren.

Grondeigenaren – mensen die op hun grond landschapselementen hebben, bijvoorbeeld een elzensingel.

Maatschappelijke organisaties – Organisaties en stichtingen die zich in deze gemeente inzetten voor het landschap of elementen daarbinnen. Of organisaties en stichtingen die interesse hebben zich te gaan inzetten voor het landschap of elementen daarbinnen.

Overheden – Alle overheden die betrokken zijn bij landschap, natuur of duurzaamheid.

Na de eerste landschapsdagen en landschapsgesprekken zet het projectteam een stakeholdersanalyse en krachtenveldanalyse op die opgenomen worden in het bidbook. Eerst dient namelijk geïnventariseerd te worden wie tot de mogelijke doelgroepen behoren, wat hun invloed is en hoe zij, in grote lijnen, tegenover de pilot staan. Wanneer daar een eerste indruk van gevormd is, kan dit verwerkt worden in de analyses.

Doelen

Het project stelt zichzelf tot doel om te komen tot een werkwijze waarbij 'eigenaarschap' centraal staat. Betrokkenen dienen zich verantwoordelijk te voelen voor het beheer van het landschap. Daarmee is het belangrijkste doel:

- De doelgroepen betrekken bij de pilot of projecten daarbinnen en ze mede-eigenaar maken van het beheer van het landschap

Daarnaast zijn nog een aantal doelen te onderscheiden:

- De doelgroepen informeren over de pilot.
- De doelgroepen motiveren om ideeën aan te dragen voor projecten binnen deze pilot.
- Het creëren van draagvlak voor de pilot.
- Het positioneren van de pilot in de media.

Middelen

Tot aan het opleveren van het bidbook worden een aantal middelen ingezet in de communicatie. Dit zijn:

- Landschapsdag. In het najaar wordt een Landschapsdag georganiseerd. De doelgroepen die hierboven genoemd staan ontvangen hiervoor een persoonlijke uitnodiging. Tijdens dit evenement worden ze geïnformeerd over de pilot en wordt samen met hen gezocht naar ideeën en projecten.
- Landschapsgesprekken. In het najaar vinden gesprekken plaats met personen uit de doelgroepen om ze persoonlijk te betrekken bij de pilot. Vaak werkt 1-op-1 communicatie goed om mensen te motiveren deel te nemen.
- Informatiebulletin. Geïnteresseerden kunnen tijdens de landschapsdag en landschapsgesprekken aangeven dat ze graag op de hoogte gehouden willen worden. Ze ontvangen dan frequent via de mail een informatiebulletin waarin informatie over de voortgang en ideeën wordt gegeven.

Pers en media

De media leveren een belangrijke bijdrage aan de informatievoorziening. Daarom worden zij met regelmaat geïnformeerd over de pilot.

Voor de Landschapsdag krijgen de regionale en lokale media een persoonlijke uitnodiging. Ook ontvangen ze achteraf een persbericht met foto's, die verstuurd zal worden naar alle perscontacten van de gemeente.

8 Gewenste ondersteuning

Het mee doen aan de pilot biedt de gemeente Staphorst mogelijkheden, maar vraagt ook het nodige van de gemeente en andere betrokken organisaties. Dit geldt voor de beheersfase, maar zeker ook voor de fase waarin het bidbook wordt opgesteld. Daarom is besloten om het maken van het bidbook projectmatig aan te pakken en een projectteam in te stellen. Taak van het projectteam is het realiseren van het bidbook. Het projectteam wordt gevormd door externe deskundigen met kennis van projectorganisatie en expertise op het gebied van het betrekken van belanghebbenden bij planvorming. De werkwijze is beschreven in de paragraaf "Projectorganisatie".

Naast de expertise van het projectteam, brengen de betrokken organisaties inhoudelijke expertise in. Waar nodig kan aanvullende expertise en capaciteit worden ingehuurd. Nadat het plan van aanpak is beoordeeld en goedgekeurd, krijgt de projectorganisatie zijn definitieve vorm. Op dat moment wordt ook bekeken of gebruik wordt gemaakt van het aanbod van Landschap Overijssel om pilots te ondersteunen. Bijvoorbeeld op het gebied van praktische veld-, landschaps- en beheerkennis, kennis over erfgoed en cultuurhistorie en procesondersteuning.

9 Begroting

Projectstap	Totaal
Vorbereiden en netwerkanalyse	€ 7.500,=
Gesprekken met aanbieders arrangementen	€ 10.000,=
Uitwerken arrangementen en afspraken	€ 12.500,=
Projectmanagement	€ 15.000,=
Communicatie en voorlichting (externe doelgroepen)	€ 10.000,=
Communicatie met projectpartners	€ 5.000,=
Opstellen Bidbook	€ 6.000,=
Presentatiebijeenkomst Bidbook	€ 8.000,=
Totaal uren	€86.500,=

10 Planning

	Augustus	September	oktober	November	December
Vorbereidingen en netwerkanalyse					
Projectmanagement					
Landschapsdag					
Landschap gesprekken met aanbieders arrangementen					
Uitwerken arrangementen					
Schrijven Bidbook					
Schrijven verhaal van het landschap					
Aanbieden Bidbook					